

Alojz Cindrič o doktorandih profesorja Franceta Vebra

✍ Marko Pavliha

Akademik prof. dr. France Veber (1890–1975) je še eden od množice sijajnih slovenskih intelektualcev, ki ga je krivično razgrizlo zobovje naše polpretekle zgodovine.

Kot sporočajo enciklopedije in biografski leksikoni, se je njegova kariera do konca druge svetovne vojne strmo vzpenjala, potem pa boleče strmoglavila, bržkone ni treba trikrat ugibati, zakaj.

Veber je v Mariboru nekaj semestrov študiral bogoslovje, nato filozofijo v Gradcu pri znamenitem avstrijskem filozofu Alexiusu Meinongu in njegovih učencih, ki so ga navdušili nad predmetnostno teorijo, izhajajoč iz psihologije kot temeljne filozofske vede. Od leta 1920 do 1945 je predaval na Filozofski fakulteti novoustanovljene ljubljanske univerze in je s fenomenološko filozofijo postavil temelje slovenski akademski laični filozofiji. Izhodišče njegove raziskovalne metode je bilo samoopazovanje ali introspekcija, vprašanje vzajemne sporočilnosti med ljudmi pa je reševal s pomočjo jezika. Spisal je briljantne knjige, denimo *Uvod v filozofijo* (1921), *Znanost in vera* (1923), *Očrt psihologije* (1924), *Estetiko* (1925), *Knjigo o Bogu* (1934), *Nacionalizem in krščanstvo* (1938) in *Vprašanje stvarnosti* (1939), ki je Vebrova zadnja knjiga in kjer je Veber razvil svojo najizvirnejšo teorijo (o neposrednem doživljanju stvarnosti). Vebrovo delo je imelo med obema vojnama močan vpliv tudi na širši krog slovenskih izobražencev; vse do leta 1945, ko so ga prisilno upokojili, izključili iz univerze in SAZU ter mu prepovedali objavljanje.

Menda se še nihče ni dokopal do prístne dokumentacije, iz katere bi izhajala uradna obrazložitev Vebrove odstranitve, krožijo pa govorice, da so mu očitali predavateljsko udinjanje gestapovcem, Edvard Kardelj naj bi ga označil za poglobitnega sovražnika slovenskega naroda, nekdanja študentka Lidija Sentjurc pa mu je bojda nekoč zabrusila, da on nikomur več ne bo predaval. Iz akademije je po nasvetu kolega sam pisno izstopil, prestrašen, ponižan, kratek čas celo zaprt in potlačen na dno človeškega dostojanstva. Leta 1996 so ga sicer rehabilitirali, kar običajno storijo pristojni posamezniki predvsem zaradi svojega mirnejšega spanca, ne pa zaradi tistih, ki so jih oni ali njihovi predhodniki uničili.

Zato je toliko bolj pohvalno, da je nedavno pri *Znanstveni založbi Filozofske fakultete* izšla knjiga dr. Alojza Cin-

Foto: Peter Prebil

driča z naslovom *Od imatrikulacije do promocije: doktorandi profesorja Franceta Vebra na Oddelku za filozofijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani v luči arhivskega gradiva 1919–1945*. Knjigo je na pot pospremil dr. Andrej Ule, dodatni besedili sta prispevala sodobna filozofa dr. Bojan Žalec in dr. Tanja Pihlar, ki se ukvarjata z intelektualno zapuščino profesorja Vebra in njegovih učencev.

V uvodnem delu raziskave je podan kratek opis tedanjega pridobivanja aka-

demskih stopenj, v drugem poglavju avtor oriše ustanovitev Univerze v Ljubljani s poudarkom na Filozofski fakulteti, sledi osrednja analiza gradiva, ki se nanaša na triindvajset Vebrovih doktorskih kandidatov, ki so se večinoma ukvarjali s psihološko problematiko in dosegli doktorsko čast na Oddelku za filozofijo. Med njimi so slavne osebnosti, kot alpinist Klement Jug, pisatelj Vladimir Bartol, Alma Sodnik, Stan-ko Gogala in mnogi drugi, z izjemo Antona Trstenjaka, ki "ni pri njem niti študiral niti promoviral, vendar je njegovi filozofski misli poleg svoje doktorske disertacije posvetil več obsežnejših razprav in sodi med njegove najboljše poznavalce." (Pihlar) V knjigi najdemo še precej dragocenega slikovnega gradiva, zanimive tabele in zabeležene bogate vire in literaturo, v prilogi pa koristne podatke o izbirnih predmetih, študijskem načrtu, predmetniku, učnem osebju, izpitnih vprašanjih itd.

Knjiga je neprecenljiv prispevek k tradiciji slovenske filozofije, vendar nemara ne bi bilo odveč pogumno pojasnilo, zakaj je politika pribila na pranger tudi tega vrlega misleca. Previdno je izpričano, da se je njegova učiteljska in tudi filozofska pot "na mah končala" (Ule), da so se kljub veselju, ki ga je prinesla svoboda, "na nebu začenjali zgrinjati težki oblaki" (Cindrič) in da potek dogodkov "Vebrovi filozofiji in njegovi šoli ni bil ravno najbolj naklonjen" (Žalec). A kot pravi slednji, "France Veber ni bil samo najpomembnejši slovenski filozof, ampak tudi eden najboljših mentorjev", nepopisno karizmatičen učitelj, ki so ga študenti skorajda po božje častili, saj je kljub genialnosti dopuščal – tako Andrej Ule – in se celo veselil, da ga je kateri od učencev celo presegel.

Vita est nobis aliena magistra. (Življenje drugih nam je učitelj.) ■